

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	11
Ten geleide	19
DEEL 1 KADER	
1 Het einde van de vanzelfsprekendheid	23
1.1 Vol vertrouwen	24
1.2 Maar ondertussen ...	27
1.3 Succes is broos	30
1.4 Lastige omstandigheden	34
1.5 Hoe verdient Nederland straks zijn brood?	35
2 Nederland	37
2.1 De economische structuur in historisch perspectief	37
2.1.1 De wortels	38
2.1.2 De dertig gouden jaren	44
2.1.3 Ruimte voor de markt	47
2.2 De Nederlandse economie op hoofdlijnen	53
2.2.1 Gespreid specialisatiepatroon	53
2.2.2 Constante structuur	56
2.2.3 Omvangrijke handel	57
2.2.4 Beperkte complexiteit	61
2.2.5 Grote dynamiek	63
2.3 Nederlands groeibeleid	64
2.4 Ontbrekende beleidsrationale	71
3 Meesturende overheden	73
3.1 Wat kunnen overheden?	73
3.1.1 De Verenigde Staten: liberale markteconomie?	74
3.1.2 Oost-Azië: staatskapitalisme?	76
3.1.3 Sturende overheden door de tijd	78
3.2 Industriebeleid vormgeven	81
3.2.1 Prioriteren, maar hoe?	83
3.2.2 Aangrijpingspunten en instrumenten	85
3.3 Systeemoptiek	91
3.3.1 Van marktfalen naar innovatiesystemen	92
3.3.2 Innovatiesystemen vorm geven	95
3.3.3 Collectieve kosten, private opbrengsten?	99
3.4 Naar een strategische overheid	101

4	Verdienvermogen centraal	103
4.1	Doelen stellen	103
	4.1.1 Het goede leven omschrijven	103
	4.1.2 Groei van BBP	106
4.2	Groeimodellen	108
	4.2.1 Groei verklaren	108
	4.2.2 Groeibeleid	113
	4.2.3 Van groei naar bloei	116
4.3	Voorbij een deterministisch model	118
4.4	Responsiviteit	122

DEEL 2 ANALYSE

5	Verwevenheden hanteren	133
5.1	Convergentie	133
	5.1.1 De 'rijzende rest'	134
	5.1.2 Verdergaande convergentie?	136
5.2	Grensoverschrijdende productieketens	140
	5.2.1 Handel in taken	140
	5.2.2 Versplintering van productie	143
	5.2.3 Nationale bedrijven?	145
5.3	Sociale consequenties	146
	5.3.1 Veel meer hogeropgeleiden	146
	5.3.2 Uitholling van de middenklasse	147
	5.3.3 'Squeezed middle': ons voorland?	151
	5.3.4 Convergerende verzorgingsstaten onder druk	153
5.4	Een onoverzichtelijke multipolaire wereld	155
5.5	De eerste opgave: omgaan met afhankelijkheden	157
6	Omgaan met schaarsten: kapitaal, grondstoffen, mensen	159
6.1	Kapitaal in tijden van schuldafbouw	159
6.2	Duurzaamheid: ecologische opgaven en nieuwe schaarsten	167
	6.2.1 Ecologische opgaven: klimaat en biodiversiteit	168
	6.2.2 Schaarste aan grondstoffen	169
	6.2.3 Duurzaamheid en de economie van Nederland	173
	6.2.4 Strategie: kwetsbaarheid, veerkracht en grondstoffenproductiviteit	175
6.3	Mensen: demografie	177
	6.3.1 Trends en ontwikkelingen	177
	6.3.2 Effecten	179
	6.3.3 Migratie?	181
	6.3.4 Meer kinderen?	183
	6.3.5 Stijging van arbeidsparticipatie?	184

	6.3.6 Meer mensen aan het werk?	186
	6.3.7 Meer uren per mens?	189
6.4	De tweede opgave: productiviteit	191
	6.4.1 Beperkte groei van productiviteit	192
	6.4.2 Zijn diensten het probleem?	195
7	Passend innoveren	201
7.1	Kennis leidt niet lineair tot vernieuwing	201
7.2	Voorbij R&D	203
7.3	Het nieuwe innovatiebegrip	205
	7.3.1 Breder kennisbegrip	206
	7.3.2 Absorptievermogen	207
	7.3.3 De hele keten kan innoveren	208
	7.3.4 Netwerken	211
	7.3.5 Snelheid	214
7.4	Diensten versus maakindustrie?	216
7.5	Passend beleid	221
7.6	De derde opgave: naar een lerende economie	224

DEEL 3 AANBEVELINGEN

8	Kennis laten circuleren	229
8.1	Kenniscirculatie	229
8.2	Betekenis van kennis	231
8.3	Differentiatie in het kennislandschap	232
	8.3.1 De universiteit als het centrum van kennis?	233
	8.3.2 Kennisarchitectuur	237
	8.3.3 Naar een differentiatiestrategie	241
	8.3.4 Consequenties	244
8.4	De verbonden kennisinstelling	245
	8.4.1 De verbonden universiteit	246
	8.4.2 Voorbij de 'triple helix'	249
	8.4.3 Internationalisering	250
8.5	Kenniscirculatie en kennisinstellingen	254
9	Zorgvuldig leren	257
9.1	De betekenis van onderwijs	257
	9.1.1 Emancipatiemachine	257
	9.1.2 Waar staan we nu?	260
9.2	Van een emanciperende naar een economische functie	262
	9.2.1 Talentmanagement	264
	9.2.2 Passende onderwijsinhoud	266

9.3	Investeringsopgave	273
	9.3.1 Jonge kinderen	273
	9.3.2 Basis- en voortgezet onderwijs	277
	9.3.3 Beroepsonderwijs	283
	9.3.4 Hoger onderwijs	288
9.4	Naar een zorgvuldige en voortvarende onderwijsstrategie	296
10	Lerend werken	301
10.1	Werken is leren	301
10.2	Interne organisatie	302
10.3	Aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt	305
10.4	Werkend leren	309
10.5	Naar een investerende sociale zekerheid	316
10.6	Dynamische arbeidsmarktinstuties	321
11	Responsieve instituties	327
11.1	Regio	327
	11.1.1 De betekenis van ruimte	327
	11.1.2 Clusters vormgeven	330
	11.1.3 De regio als eenheid van beleid	333
11.2	Een eigentijdse <i>governance</i>	337
	11.2.1 De polder naar de zijlijn	338
	11.2.2 Innovatie mist institutionele inbedding	341
	11.2.3 Naar een <i>governance</i> van verdienvermogen	343
	11.2.4 Naar een <i>intelligence</i> van verdienvermogen	347
11.3	Geconditioneerd integreren	357
	11.3.1 Onoverzichtelijke globalisering	357
	11.3.2 Beheerste globalisering	359
	11.3.3 Pragmatisch Europabeleid	361
	11.3.4 Binding, binnenlandse markt en een aantrekkelijk land	364
12	Tot slot	367
12.1	Verdienvermogen	368
12.2	Lerende economie	369
12.3	Veranderingen doorvoeren	372
12.4	Langetermijnpolitiek	374
	Literatuurlijst	377
	Lijst van geïnterviewde personen	415
	Casestudies: geïnterviewde personen	423